

Οι συγκλονιστικές τελευταίες στιγμές του ιερομάρτυρα Χρυσόστομου Σμύρνης όπως τις

στη

...Βρισκόταν ακόμη στον άμβωνα όταν

Τούρκος υπαστυνόμος, συνοδευόμενος από ένοπλο στρατιώτη, ανοίγει με τρομερό πάταγο την πύλη τής εκκλησίας. Στή θέα τους οι πρόσφυγες τρομάζουν, οί γυναίκες σταυροκοπιούνται, τα παιδιά ξεσπούν σε κλάματα. Άλλ' οί άνδρες συσπειρώνονται γύρω από τον Μητροπολίτη θέλουν να τον προστατεύσουν με τα στήθη τους. Για μία ακόμη φορά ό Χρυσόστομος κατορθώνει να μεταβάλει τους λαγούς – τους πανικόβλητους πρόσφυγες – σε λιοντάρια. Αυτή τη φορά όμως ή θυσία τους είναι άσκοπη- και μ'ένα βλέμμα ιούσ συγκρατεί».

Ό υπαστυνόμος, με περιφρονητικό υφός, φωνάζει στο Χρυσόστομο:

– Παπά... σε φωνάζει ό φρούραρχος. Να παρουσιασθείς άμέσως έμπρός του.

Οι πρόσφυγες θέλουν να τόν συγκρατήσουν, προτιμούν να πεθάνουν ολοί μαζί, να τινάξουν την Άγια Φωτεινή στον αέρα και να ταφούν κάτω από τα ερείπια της, παρά να αφήσουν τό Μητροπολίτη στα χέρια των Τούρκων. Είναι ό μόνος προστάτης τους – ό μόνος πού έχει μένει, τη στιγμή πού όλοι φεύγουν για να σωθούν. Και πάλι, όμως, ό Χρυσόστομος τούς συγκρατεί και γαλήνιος έτοιμάζεται ν' ακολουθήσει τον υπαστυνόμο. Τη στιγμή πού οι κλητήρες ανοίγουν τήν πύλη για

να περάσει ό Χρυσόστομος, τή γαλήνη τής'Αγίας Φωτεινής ταράζει ένας δαιμονισμένο θόρυβος,κραυγές θριάμβου βαρβαρικών ορδών. Είναι οι άνδρες τού 4ου Σώμαιος ιππικού τού Μεχμέι Τζακη Μπέη, πού μπαίνουν στη Σμύρνη. Και τούς ακολουθεί ό νέος σιρατιωτικός διοικητής της Σμύρνης στρατηγός Νουρεντιν πασάς - τό αίμοβόρικο θηρίο, που ικανοποιούσε τα καννιβαλικά ένστικτα του με αίμα χριστιανικό.Ό Χρυσόστομος δεν μπορούσε ν' αμφιβάλλει για ιήν τύχη του.

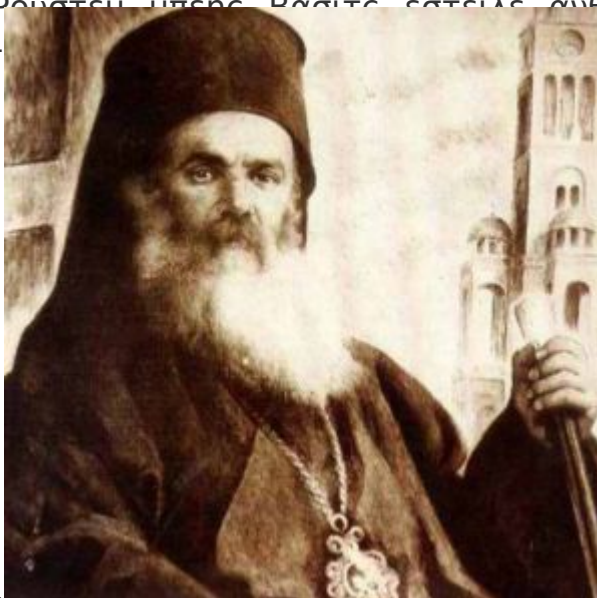
Μια πολύτιμη μαρτυρία υπάρχει για τις τελευταίες ώρες τού Χρυσόστομου. Είναι ή κατάθεση του κλητήρα Θωμά Βουλτσίου, πού για 20 χρόνια υπηρετούσε πιστά τον Χρυσόστομο:

«Ό άστυνόμος - αναφέρει - ώδήγησε τον Δεσπότη στον φρουραρχον, ένα μαυρειδερόν Άλβανόν. Ή πόρτα είχε μείνει μισάνοιχτη κι' έβλεπε μέσα. Έχαιρετίσθηκαν κι ό φρουραρχος παρήγγειλε βυσσινάδα για τον Δεσπότη. «Επειτα άρχισε κάτι να λέγη κι ό Δεσπότης έγγραφε. Σέ λίγη ώρα έτελείωσαν.Όταν έβγήκαμε έξω, μαζί με τον αστυνόμο, ελειπε τ' αμάξι μας. Για καλή τύχη έφθασαν την ώραν εκείνην δυο Αμερικανοί αξιωματικοί κι' είχαν την καλω-σύνη να μάς δώσουν το αυτοκίνητο τους να γυρίσουμε. Έφθάσαμε στην Μητρόπολη ή ώρα πέντε. Χαρά όλων πού μα είδαν. Ό Μητροπολίτης έγγραψε την προκήρυξι πού του έδωσεν ό φρούραρχος - έλεγε να μείνουν όλοι στά σπίτια τους και να παραδώσουν τα όπλα στις Άρχές.»Στις οκτώ το βράδυ έρχεται ένα αυτοκίνητο στην Μητρόπολη με τον ίδιο αστυνόμο και δυο στρατιώτες, οπλισμένους με λόγχες.Ηθαν να πάρουν τον Δεσπότη, πώς τον ζητούσεν ό νομάρχης, χωρίς να πουν το όνομα του, να πάη στο διοικητήριο με τρεις δημογέροντες. Επήραμε τον Τσουρουκτσόγλου και τον Κλιμάνογλου και μπήκαν οι τρεις και οί άστυνομικοι στο αυτοκίνητο. Για μένα δεν υπήρχε θέσις και ό Δεσπότης μοϋπε να περιμένω στην Μητρόπολη. Στις δέκα το βράδυ ένας από τούς στρατιώτες, πού ήλθαν το απόγευμα, έφερε μια κάρτα του Δεσπότη για τον άδελφό του Ευγένιο. Του έγγραφε: «Αγαπητέ αδελφέ. Μας έκράτησαν απόψε έμέ ως πρόεδρο της Μικρασιατικής Αμύνης και τούς αλλους ως μέλη. Μην άνησυχήτε». Ό Εύγένιος άρχισε να κλαίει. Το άλλο πρωί, Κυριακή, με στέλνει να μάθω για τον Δεσπότη. Εύρηκα τον Ζαδέ της Τραπέζης. Πριν μίση ώρα είχα συναντήσει τον υπαστυνόμο, πού είχε πάρει τον Δεσπότη. Αύτός τούς είπε πώς τον Δεσπότη τον χάλασαν, καθώς και τούς δυο δημογέροντες.»Ετσι έγιναν.»Ως την Τετάρτη, πού έφυγα, δεν μπόρεσα να μάθω τίποτε άλλο».

Ή ιστορία δεν αναφέρει πώς πέθανε ό Χρυσόστομος. Βαθύ μυστήριο ήλθε να καλύψει τις τελευταίες ώρες του μαρτυρίου του. Οί Τούρκοι δεν μίλησαν ποτέ - τρώμαξαν κι οί ίδιοι μπροστά στην αποκάλυψη της θηριωδίας τους. Κι οί Ευρωπαίοι ιστορικοί, πού δεν δυσκολεύτηκαν να εξιχνιάσουν και την τελευταία λεπτομέρεια του θανάτου του Χίτλερ, πού έγγραφαν τόμους ολόκληρους για την εκτέλεση του

Μουσσολίνι και της ερωμένης του, απέστρεψαν τό πρόσωπο από τη θυσία του μεγάλου ίε-πράρχου.Ή στάση τους θα ήταν ανεξήγητη αν δεν ήταν σ' όλους γνωστό, ότι ό Χρυσόστομος μαρτύρησε υπό τη σκιά των πυροβόλων του συμμαχικού Στόλου. Την ώρα, πού ό θηριώδης όχλος σκύλευε το πτώμα του, ό Νουρεντιν, ό δήμιος του, με νωπό το αίμα του Δεσπότη στα χέρια του, συνομιλούσε φιλικά με τον Γάλλο ναύαρχο... πάνω στο καταδρομικό «Έρνέστος Ρεναν»!...

Θα παρέμενε άγνωστο το μαρτύριό του, αν ένας από τούς πρωταγωνιστές των δραματικών γεγονότων της 30ης Αυγούστου, ό διοικητής τοῦ άποσπάσματος, πού τον οδήγησε στον Γολγοθά του, δεν αποφάσιζε να μιλήσει. Δεν τον καταδίωκαν οί τύψεις, δεν σκέφθηκε την ιστορική έρευνα- απλώς, είχε οικονομικές δυσχέρειες και σκέφθηκε να πωλήσει τις πληροφορίες του κι ένα τραγικό κειμήλιο: το χέρι του οικτρά διαμελισθέντος Μητροπολίτη.»Οποιοδήποτε ανθρώπινο πλάσμα θα φρικιούσε και μόνο στην ιδέα μιας τόσο ανίερης συναλλαγής, άλλ'όχι ο Τοῦρκος δήμιος του Χρυσόστομου.»Άλλωστε, μόλις είχαν γίνει οί θηριωδίες της Κωνσταντινούπολης και της Σμύρνης και το ανθελληνικό μίσος είχε φουντώσει και πάλι στην Τουρκία. Και ό Ρουστέμ, υπέρς Βάσιτς, έστειλε ανθρώπους του να βολιδοσκοπήσουν ομογενή τ... ει τό χέρι του Χρυσόστομου. Ή συναλλαγή... άλλ' ό Βάσιτς

μίλησε μετά από αδρή αμοιβή.

Ό Νουρεντιν δεν ήθελε να εκτελέσει το Χρυσόστομο - δεν του αρκούσε ή εκδίκηση αυτή.»Ήθελε να τον ταπεινώσει, να τον έξευτελίσει και στη συνέχεια να τον παραδώσει στο μαρτύριο του. Τη δεύτερη φορά, πού τον συνέλαβε, διέταξε να τον φέρουν εμπρός του και μόλις τον είδε, άφησε να ξεσπάσει όλη ή λύσσα του, να ξεχειλίσει ό βόρβορος της ψυχής του:

- Εσύ είσαι ό παπάς, πού βρίζεις τούς Τούρκους; του φώναξε. Γουρούνι, θα δεις τί

τιμωρία σου ετοιμάζω. Εσύ κι οί «Έλληνες σου είστε λαός χαμάληδων και χαμάληδες θα σε δικάσουν.

«Έτσι κι έγινε. Σέ μία από τις αίθουσες του Διοικητηρίου είχε συγκεντρώσει χαμάληδες της Σμύρνης, τύπους κτηνώδεις, αδίστακτους – ήταν οί «λαϊκοί δικασταί», πού θα δίκάζαν τον Χρυσόστομο. Μόλεις τον είδαν, άρχισαν να καγχάζουν, να τραβούν τα ράσα του, να τον φτύνουν και να τον προπηλακίζουν. Μαζί με τον Χρυσόστομο βρίσκονταν και οί δυο δημογέροντες, ό Κλιμάνογλου και ό Τσουρουκτσόγλου. Άν και γνώριζαν, ότι πλησιάζει τό τέλος τους, δεν μπόρεσαν να συγκρατηθούν. Βλέποντας τον έξετευλισμό του Χρυσοστόμου, θέλησαν να ορμήσουν, να τόν προσιατεύσουν με τα γεροντικά στήθη τους. Δεν τούς άφησαν όμως – τους έδεσαν και τους υποχρέωσαν να παρακολουθήσουν το μαρτύριο του ποιμενάρχη ιους. Έκλαιγαν σπαρακτικά οί δυο δημογέροντες και ή απελπισία τους κέντριζε τη θηριωδία των Τούρκων, έκανε τις βρωμερές ψυχές τους ν' αναγαλλιάζουν. Μόνο ό Χρυσόστομος διατηρούσε την ψυχραιμία του. Μια θεϊκή γαλήνη είχε άπλωθεί στό πρόσωπο του.

Τί να σκεπτόταν, άραγε, τη στιγμή εκείνη, ό σεπτός ιεράρχης; Όσοι τόν γνώριζαν δεν αμφιβállουν, ότι θ' αναλογιζόταν το μαρτύριο του Διδασκάλου του κι ή ψυχή του θα πλημμυρούσε χαρά στη σκέψη, ότι είχε βρεί τό Σταυρό, πού αναζητούσε. Όποιοσδήποτε θα δείλιαζε. Ό Χρυσόστομος δεν μπορεί παρά να ψιθύριζε: «Γεννηθήτω τό θέλημα Σου, Κύριε...».

-Ηταν παλληκάρι ό παπάς σας, ομολόγησε με κάποιο ενστικτώδη σεβασμό, ό Βάσιτς. Δεν τόν άκουσα να ικετεύει, να παραπονεθεί – ως τήν ιελευταία στιγμή δεν άκουσα τη φωνή του.

Κάποτε, το δικαστήριο των χαμάληδων εξέδωσε την απόφαση του: «Να σταυρωθή... να σταυρωθή- όπως ό Χριστός τους...», ούρλιαζαν, όταν αυτός, που εκτελούσε χρέη... προέδρου, τους ρώτησε ποια έπρεπε να ήταν ή ποινή. Ό Νουρεντιν φώναξε αμέσως τον Ρουστέμ μπέη Βάσιτς και ιόν διέταξε να εκτελέσει την απόφαση του λαϊκού δικαστηρίου.

Ό Ρουστέμ μπέη Βάσιτς ήταν έφεδρος λοχαγός του τουρκικού Στρατοϋ. Καταγόταν από τη Βοσνία κι ό πατέρας του ήταν έμπορος στη Σμύρνη. Κατά τη διάρκεια της ελληνικής Κατοχής δεν έφυγε- ήταν ένας από τούς πολυάριθμους κατάσκοπους του Κεμάλ. Και μόλις ό Στρατός μας εγκατέλειψε την πόλη, φόρεσε τη στολή του και συγκρότησε το περιβόητο «απόσπασμα εκτελέσεων» – μια ορδή εγκληματιών, πού εξόντωσε χιλιάδες Ελλήνων. Μετά ό Βάσιτς έγινε δικολάβος στη Σμύρνη.

Στόν Βάσιτς αναθέτει ό Νουρεντιν να οδηγήσει τον Χρυσόστομο στον Γολγοθά του

- το Τρικυλίκ - κοντά στο σιδηροδρομικό σταθμό. Δεν αντέχει όμως, τον μισεί τόσο, ώστε την ώρα, πού το απόσπασμα με τους τρεις μελλοθάνατους κατέβαινε τις σκάλες του Διοικητηρίου, ό Νουρεντίν προβάλλει στο κεφαλόσκαλο. Ήταν έξαλλος, σαν λυσσασμένο θηρίο. Τα μάτια του κατακόκκινα, σαν να έσταζαν αίμα, το στόμα του γεμάτο αφρούς - ήταν ό πραγματικός Νουρεντίν, χωρίς καμμία προσποίηση.

- Σκυλί, φωνάζει στον Χρυσόστομο, από δικό μου βόλι θα πας.

Καί, τραβώντας το περίστροφο του, ιόν πυροβολεί. Άλλ' έτρεμε άπ' την οργή του κι ή σφαίρα αστοχεί. Άντι να πλήξει τον Χρυσόστομο, τραυματίζει θανάσιμα τον Κλιμάνογλου.

Ό πυροβολισμός του Νουρεντ'ίν ήταν το σύνθημα. Στό προαύλιο του Διοικητηρίου ήταν συγκεντρωμένοι όλοι οί φονιάδες, οί ληστές, τ' άποβράσματα της Σμύρνης. Πράκτορες του Κομιτάτου τού είχαν συγκεντρώσει έναντι αδρής αμοιβής. Κι όσο διαρκούσε ή αποτροπιαστική εκείνη παρωδιά τής δίκης, τούς πότιζαν ρακί. Είχαν κι όλας μεθύσει, όταν φάνηκε ό Χρυσόστομος με τους δυο συγκαταδίκους του. Περίμεναν ποιός θα κάνει την αρχή- και την έκανε ό Νουρεντίν. Μόλις άκούν τον πυροβολισμό, όρμοϋν στ' ανυπεράσπιστα θύματα τους.

Θα χρειαζότανε ή τραγική φαντασία ενός Δάντη για ν' αποδώσει τις φρικιαστικές σκηνές, πού συνέβησαν μπρος στα μάτια του Νουρεντίν. Ή ορδή των φονιάδων ορμά- δεν έχουν όπλα-θα ήταν πολύ εύσπλαγχνικός ό θάνατος. Με τα χέρια τους, με πέτρες καϊ ξύλα, κτυπούν τον Χρυσόστομο. Του ξεριζώνουν, αλαλάζοντας με μανία, τα κατάλευκα γένια του. Το αίμα τρέχει άφθονο, μουσκεύει τα ράσα του και ή μυρωδιά του εξαгриώνει ακόμη περισσότερο τον διψασμένο για αίμα οχλο. Ένας βαστάζος του λιμανιού θέλει να διακριθεί- και με το μαχαίρι του βγάζει το ένα μάτι του Χρυσόστομου. Κλονίζεται ό Δεσπότης, γονατίζει. Άλλ' οι δήμιοι του δεν τον αφήνουν. Οί άνδρες του Βάσιτς τον σηκώνουν καϊ υποβαστάζοντας τον τον υποχρεώνουν να συνεχίσει τη μαρτυρική πορεία του πρός τον Γολγοθά. Φυσικά, δεν κάνουν την παραμικρή προσπάθεια να συγκρατήσουν τον όχλο που συνεχίζει το αιματηρό όργιο του.

Μέσα σε λίγα λεπτά ό Χρυσόστομος έχει τυφλωθεί. Τα μαλλιά και τα γένια του έχουν ξεριζωθεί, το πρόσωπο του είναι μία τεράστια πληγή - τον έχουν γδάρει κυριολεκτικά. Δεν βαδίζει πλέον, τον σέρνουν και τον άνασκοιοπίζουν, αργά, μεθοδικά, με μανία. Κι όμω δεν παραπονιέται, δεν ικετεύει, δεν λυγίζει στον Τούρκο. Μόνο την τελευταία στιγμή, την ώρα, πού σωριάζεται, αφήνοντας

την τελευταία πνοή του, αναφωνεί: «Θεέ μου...».

Ο Χρυσόστομος είναι νεκρός- αλλά το μαρτυρικό τέλος του τον μεταβάλλει σε αθάνατο. Ο Βάσιτς φορτώνει το σακατεμένο πτώμα του σε μια βοϊδάμαξα και συνεχίζει την πορεία του προς το Τρικυλίκ. Άλλ' ό όχλος δεν έχει κορέσει τη μανία του – παρακολουθεί την άμαξα και ξεσχίζει τις άψυχες σάρκες. Δεν έχει απομείνει παρά ένα ανατριχιαστικό κουφάρι και το κουφάρι αυτό ό Βάσιτς το κρεμά στην αγχόνη, πού περίμενε τον Δεσπότη.

– «Έπρεπε να τον κρεμάσω. Ήταν διαταγή, λέει, σαν να ήθελε να δικαιολογηθεί, και κλείνει την αφήγηση του.

Ο Νουρεντίν δεν «έχάλασε» τον Χρυσόστομο από εκδίκηση μόνο. Το προσωπικό του μίσος τον βοήθησε, απλώς, να δείξει όλη τη θηριωδία του, να κάμει φρικιαστικότερο το μαρτύριο του ιεράρχη. Ο Χρυσόστομος έπρεπε να πεθάνει. Μόνο μετά το θάνατο του μπορούσαν να ελπίζουν οι Τούρκοι στο οριστικό ξεκλήρισμα του μικρασιατικού Έλληνισμού – στην καταστροφή της Σμύρνης. Κι απόδειξη είναι ότι το μακελειό αρχίζει λίγες ώρες μετά το θάνατο του. «Αν ζοϋσε, ασφαλώς, θα κατόρθωνε να συνεγείρει τον χριστιανικό κόσμο, να μεταβάλει τους τρομοκρατημένους λαγούς σε ατρόμητα λιοντάρια.

Οί Τούρκοι «χάλασαν» τον Δεσπότη. Έλπιζαν έτσι ν'αποκόψουν κάθε δεσμό του Ελληνισμού με την Ιωνική γη. Ήταν το μεγαλύτερο σφάλμα τους. Ή φυγή μας από τη Μικρά Ασία, ή εγκατάλειψη της Σμύρνης, ήταν μία από τις ντροπιασμένες σελίδες της ιστορίας μας – δεν θα υπάρχει «Έλληνας πού να μην ήθελε να την λησμονήσει, να τη διώξει από τη σκέψη του σαν ανατριχιαστικό εφιάλτη. «Ήλθε όμως το μαρτύριο του Χρυσόστομου κι ήταν αρκετό για να εξιλεώσει την ντροπή ενός ολόκληρου «Έθνους- το αίμα του, πού πότισε τα καλντερίμια της Σμύρνης, γίνηκε ό άρρηκτος δεσμός των νοσταλγών, ολόκληρης της Φυλής, με τις χαμένες μας και αλησμόνητες Πατρίδες.» Όσο θα ζει ή ανάμνηση του μαρτυρίου του Χρυσόστομου, ή Ιωνική γη θα είναι ελληνική. Και το μαρτύριο του δεν θα λησμονηθεί ποτέ.

Από το βιβλίο του Γιάννη Π. Καψή «Χαμένες Πατρίδες» εκδ. Α. Α. Λιβάνη

Πηγή: proskynitis.blogspot.gr